

Ignacy Dec

"Studia z filozofii jezuitów w Polsce w XVII i XVIII wieku", Roman Darowski, Kraków 1998 : [recenzja]

Wrocławski Przegląd Teologiczny 9/1, 175-176

2001

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

dzie. W przeciwnym wypadku będzie to budowanie na piasku: myślimy, że budujemy, ale faktycznie żadnego budowania nie ma". Amerykański gość szczególną uwagę zwrócił na paradoks polegający na tym, że gorliwi chrześcijanie poświęcają wiele wysiłku na zwalczanie tego, co uważają za błąd u współchrześcijan, podczas gdy centralne orędzie Ewangelii pozostaje nieznane najbardziej potrzebującym Dobrej Nowiny. Wskutek polemik wytwarza się nie tylko zniekształcony obraz przeciwnika, ale nawet własny obraz uczestnika zapalczywych dyskusji bywa przez niego samego zniekształcony wskutek tak zwanego efektu „wojny w prowincjach”. Polega on na koncentrowaniu się na kontrowersyjnych obrzeżach wiary zamiast na jej centralnym przesłaniu. Przyjąwszy taktykę polemiczną, można przez całe życie przebywać na „prowincji” wiary, zapominając o tym, co jest jej centrum. W dalszej części spotkania zebrani mogli zapoznać się z relacją Martina Steinbeithnera, brata-członka jednej ze wspólnot federacji *The Sword of the Spirit*.

Poważne zainteresowanie wzbudziła następnie informacja podana przez Edwarda Czajko, zielonoświątkowego pastora z Warszawy, o konstituowaniu się polskiej gałęzi *Evangelical Alliance*. W naszym kraju Alians Ewangeliczny utworzyło 8 protestanckich wspólnot kościelnych i 9 organizacji paraeklezyjalnych, a w maju bieżącego roku odbyła się aliansowa konferencja.

W podsumowaniu dr D. Cupiał zachęcił uczestników konsultacji do dalszego udziału w przedsięwzięciach mających na celu zbliżanie do siebie wyznawców Jezusa Chrystusa na razie rozdzielonych wskutek historycznych uprzedzeń i bieżących rozłamów.

ks. Andrzej Siemieniowski

Roman Darowski SJ, *Studia z filozofii jezuitów w Polsce w XVII i XVIII wieku*, Kraków 1998, ss. 372

Nazwisko ks. Romana Darowskiego SJ, profesora Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej *Ignatianum* w Krakowie, staje się coraz głośniejsze wśród historyków filozofii w naszym kraju. Od przeszło dwudziestu lat autor prowadzi badania nad filozofią jezuitów w Polsce. Na podstawie prac z tego zakresu uzyskał habilitację i tytuł profesorski. Do badań nad tym sektorem dziejów polskiej filozofii zainspirował go ks. Bronisław Natoński SJ (†1989). Dyspozycją uzdalniającą go do badań w tej dziedzinie jest dobra znajomość filozofii scholastycznej i łaciny. Pierwsza, obszerna pozycja książkowa z tego zakresu badań nosi tytuł: *Filozofia w szkołach jezuickich w Polsce w XVI wieku*, została wydana w Krakowie w 1994 r. Zawierała ona dwudziestopięciostronicowe streszczenie w języku francuskim. Dzięki temu przynajmniej w części mogła przebić się do literatury europejskiej. Znakomity owoc badań w tej dziedzinie widoczny jest także w dziele: *Encyklopedia wiedzy o jezuitach na ziemiach Polski i Litwy, 1564-1995*. (opracował L. Grzebień SJ przy współpracy zespołu jezuitów), Kraków 1996, ss. XVI + 888. Ks. Darowski jest współpracownikiem naukowym i redakcyjnym tego dzieła oraz autorem i redaktorem działu *Filozofia*.

Sygnalizowana tu książka jest kolejnym owocem badań autora nad dziejami filozofii jezuitów w Polsce. W treści nie jest ona czymś zupełnie nowym, gdyż większość tekstów w niej zamieszczonych była już publikowana przez autora w różnych pracach zbiorowych i czasopismach filozoficznych na przestrzeni ostatnich 20 lat. Zebranie ich w jedno

zwarte dzieło jest bardzo dobrym pomysłem, gdyż ułatwia do nich dostęp. Poszczególne artykuły zamieścił ks. Darowski w kolejności chronologicznej opracowanych autorów i problemów, a nie w kolejności ich ukazywania się. Książkę otwiera artykuł na temat: *Stan obecny i perspektywy badań nad filozofią w szkołach jezuickich w Polsce (XVI-XVIII w.)*. Następnie znajdujemy prezentację siedemnastu autorów w porządku chronologicznym. Są to: Wawrzyniec Bartilius (1569-1635), Wojciech Sokolowski (1586-1631), Marcin Łubieński (1586-1653), Tomasz Elżanowski (1590-1656), Stanisław Śmiałkiewicz (1592-1648), Gorgoniusz Ageison (1604-1665), Tomasz Młodzianowski (1622-1686), Wojciech Tylkowski (1624-1695), Stefan Szczaniecki (1683-1737), Aleksander Podlesiecki (1683-1762), Stanisław Jaworski (1711-1779), Jan Kowalski (1711-1782), Andrzej Rudzki (1713-1766), Stanisław Szadurski (1726-1789), Jan Załuskowski (ur. 1727), Grzegorz Arakielowiec (1732-1798) oraz Ludwik Roszkowski (1736-1781). Każda prezentacja zawiera zwykle biografię danego autora, prezentację jego pism i poglądów oraz podsumowanie, a także streszczenie w języku francuskim. Po prezentacji autorów ks. Darowski dokonuje syntetycznego spojrzenia na filozofię jezuitów w Polsce od XVI do XVIII wieku. Dodaje także tekst referatu o charakterze metodologicznym, który wygłosił w siedzibie Polskiej Akademii Nauk w Warszawie w 1996 r. Tom zamyka nowsza bibliografia prac na temat filozofii jezuitów w Polsce i na Litwie od XVI do XVIII wieku.

Prezentowane dzieło ks. Romana Darowskiego stanowi kopalnię informacji o polskich jezuitach – pisarzach, zajmujących się głównie albo okazjnie filozofią. Nie ma ono charakteru dzieła zwartego i jednotematycznego, gdyż scala w jeden ciąg ludzi z różnych czasów i środowisk, autorów o różnych uzdolnieniach i dokonaniach w dziedzinie filozofii. Dzieło może być podstawą do prowadzenia dalszych badań nad filozofią jezuitów polskich. Już w tej wersji, w jakiej zostało opublikowane, pozwala skonstatować, jak wielką kulturą filozoficzną odznaczał się zakon jezuitów w Polsce, jak ogromne zasługi ma to zgromadzenie zakonne dla Kościoła w Polsce i dla polskiej kultury. Autorowi dzieła należą się szczerze gratulacje i wyrazy wdzięczności za ogromny wkład do badań nad filozoficzną przeszłością polskiego duchowieństwa, należącego do Towarzystwa Jezusowego. Książka powinna trafić do wszystkich bibliotek uczelni akademickich o profilu humanistycznym, w szczególności zaś do bibliotek wydziałów filozoficznych, teologicznych i seminariów duchownych.

ks. Ignacy Dec

Eugen Biser, *Die Entdeckung des Christentums. Der alte Glaube und das neue Jahrtausend*, Herder. Freiburg – Basel – Wien 2000, ss. 430

Koniec drugiego i początek trzeciego tysiąclecia stał się znakomitą okazją do filozoficznych i teologicznych zamyśleń nad chrześcijaństwem. Gdzie jest i na czym polega jego istota? Co rozstrzyga o „być lub nie być” chrześcijaństwa? Gdzie są jego korzenie i jakie są jego początki? Co ono zyskało „na drodze czasu” i co na tej drodze straciło? Jaka jest – po ludzku rzecz biorąc – jego przyszłość? Czy chrześcijaństwo ma jeszcze coś do zafiarowania nowoczesnemu człowiekowi i nowożytnemu społeczeństwu?